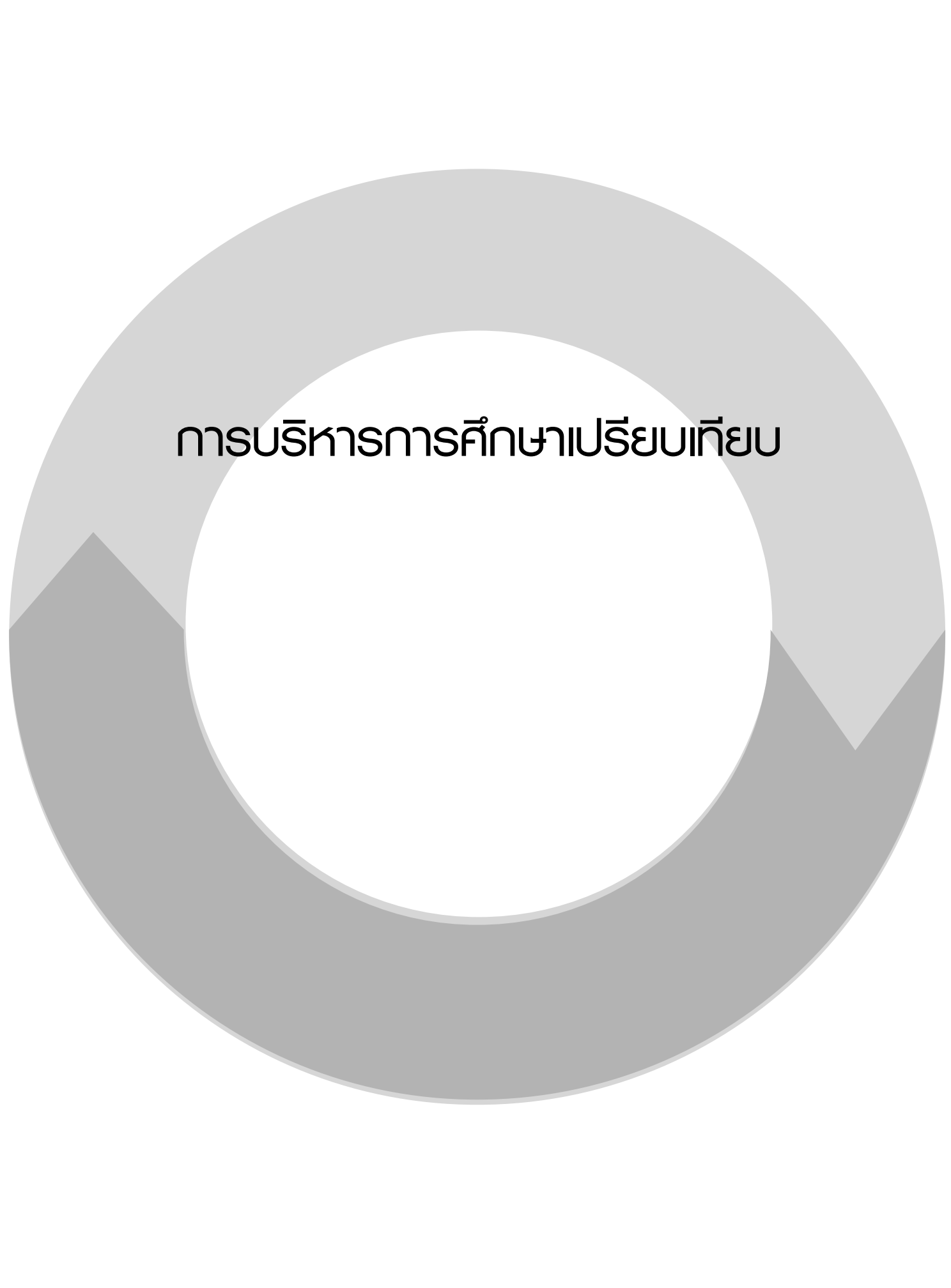

การบริหารการศึกษาเปรียบเทียบ

การบริหารการศึกษาเปรียบเทียบ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นันทรัตน์ เจริญกุล

 สำนักพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2564

310.-

นันทรัตน์ เจริญกุล

การบริหารการศึกษาเปรียบเทียบ / นันทรัตน์ เจริญกุล

1. การศึกษาเปรียบเทียบ. 2. การบริหารการศึกษา.

370.9

ISBN 978-974-03-4021-8

สพจ. 2503

assคณคำวิชาการ สูสิ่งคม
Knowledge to All
www.cupress.chula.ac.th

สิทธิในการผลิตและพิมพ์หนังสือเล่มนี้เป็นของสำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยแต่ผู้เดียว

การผลิตและการลอกเลียนหนังสือเล่มนี้ไม่ว่ารูปแบบใดทั้งสิ้น

ต้องได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากสำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จัดพิมพ์โดย สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พิมพ์ครั้งที่ 1 จำนวน 800 เล่ม พ.ศ. 2564

บรรณาธิการอำนวยการ : นางอรทัย นันทนาคาศัย รองศาสตราจารย์ ดร.อรรณู หาญสืบสาย

กองบรรณาธิการฝ่ายวิชาการ : ศาสตราจารย์ กิตติคุณ ดร.ปิยนาค บุนนาค รองศาสตราจารย์พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์

รองศาสตราจารย์ นายแพทย์วิชญ์ พันธุ์เจริญ รองศาสตราจารย์ ดร.วิมลวรรณ พิมพ์พันธุ์

ผู้ประสานงาน : วาสนา ข้าเซ็น

พิสูจน์อักษร : พรหทัย รอดถาวร

ออกแบบปกและรูปเล่ม : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้จัดจำหน่าย ศูนย์หนังสือแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ถนนพญาไท เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330

โทร. 0-2218-7000-3, 0-2218-9872 โทรสาร 0-2254-9495

Call Center (จัดส่งทั่วประเทศ) โทร. 0-2255-4433 <http://www.chulabook.com>

แผนกขายส่ง สาขาหัวหมาก โทร. 0-2374-1375-6 โทรสาร 0-2374-1375

พิมพ์ที่ สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย [CUB 6308-003] โทร. 0-2218-3562-3

www.cupress.chula.ac.th

คำนำ

เอกสารคำสอนเล่มนี้จัดทำขึ้นเพื่อใช้ประกอบการเรียนรู้ในเรื่องการจัดการศึกษาเปรียบเทียบสำหรับผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาทุกระดับ รวมทั้งนักการศึกษา และบุคคลทั่วไปที่สนใจในเรื่องดังกล่าว มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้อ่านได้มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับทฤษฎี หลักการ และแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเปรียบเทียบ ครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับปรัชญาและหลักการจัดการศึกษาเปรียบเทียบ นโยบาย แนวทางปฏิบัติ วิธีดำเนินงานในด้านต่าง ๆ ในมุมมองที่เกี่ยวกับการศึกษาและแนวคิดการจัดการศึกษา ระบบการศึกษา การบริหารและพัฒนาบุคลากร การจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนทั้งในด้านคุณภาพและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ รวมทั้งนวัตกรรมจัดการศึกษา รวมทั้งแนวทางพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนจากมุมมองของประเทศต่าง ๆ การถอดบทเรียนที่สามารถนำมาเป็นต้นแบบ และตัวอย่างสำหรับการประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการจัดการและบริหารการศึกษาของไทยให้ทัดเทียมหรือใกล้เคียงกับประเทศเพื่อนบ้านและนานาชาติ

ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือเล่มนี้จะเป็นประโยชน์แก่ผู้บริหาร บุคลากรทางการศึกษา นักการศึกษา และบุคคลทั่วไปที่สนใจเกี่ยวกับปรัชญา หลักการ และแนวคิดที่สามารถนำไปใช้ในการจัดการศึกษาเปรียบเทียบให้เกิดประโยชน์ต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ตอบวัตถุประสงค์และเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

ในการนี้ ผู้เขียนใคร่ขอขอบพระคุณครูและอาจารย์ทุกท่านทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ โดยเฉพาะ ศาสตราจารย์ ดร. เจมส์ ทูลีย์ (Professor James Tooley) ศาสตราจารย์ ดร. มาร์ค เบย์ (Professor Mark Bray) และ ศาสตราจารย์ ดร. เจอร์ราร์ด ฟราย (Professor Gerald Fry) ที่ให้ความเมตตาในการถ่ายทอดวิชาความรู้ ประสบการณ์ รวมทั้งแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการศึกษาเชิงเปรียบเทียบและการจัดการศึกษาเปรียบเทียบให้แก่ผู้เขียน ขอขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร. พงษ์ฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุกัญญา แซ่มซ้อย ที่ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์แก่การปรับปรุงเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเปรียบเทียบ ให้มีความครอบคลุมและสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริหาร บุคลากรทางการศึกษา นักการศึกษา และองค์การทางการศึกษา ในปัจจุบันมากขึ้น ขอขอบคุณนิสิตระดับปริญญาโทและปริญญาตรี สาขาวิชาบริหารการศึกษาทุกคนในทุก ๆ รุ่น ที่ผู้เขียนได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์และเรียนรู้ร่วมกันเป็นอย่างมากที่เป็นทั้งกำลังใจ และแรงสนับสนุนให้ผู้เขียนจัดทำเอกสารคำสอนเล่มนี้ขึ้นมา ตลอดจนขอขอบคุณ

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่มีส่วนช่วยให้เอกสารคำสอนเล่มนี้เสร็จสมบูรณ์ได้ ความรู้และข้อมูลตลอดจนสิ่งดี ๆ ที่ทุกท่านได้รับจากหนังสือเล่มนี้ ขอมอบคำขอบคุณและคำชื่นชมทั้งหมดทั้งปวงให้แก่แพทย์หญิงสันทนา เจริญกุล มารดาและคุณครูคนแรกของผู้เขียน รองศาสตราจารย์เภสัชกรหญิง ดร.วิมลมาศ ลิปิพันธ์ คุณน้ำ ผู้สร้างแรงบันดาลใจในการเป็นนักวิชาการ รวมทั้งสมาชิกในครอบครัวทุกคน ซึ่งเป็นแรงผลักดันสำคัญที่คอยอยู่เบื้องหลังและให้กำลังใจผู้เขียนในการทำงานสายวิชาการตลอดมา และขออุทิศคุณความดีทั้งหลายเป็นบุญกุศลแด่ คุณพ่อพิรุณ เจริญกุล ที่ได้ให้ชีวิตและมอบข้อคิดที่ดั่งามในการทำงาน การเสียสละ และการใช้ชีวิตให้คุ้มค่าเกิดประโยชน์ต่อทั้งตนเองและคนอื่น ๆ

ท้ายนี้ ผู้เขียนใคร่ขอภัยหากมีจุดบกพร่องหรือข้อผิดพลาดประการใดเกิดขึ้น ถ้าท่านมีคำแนะนำหรือข้อเสนอแนะประการใด โปรดติดต่อที่ สาขาวิชาบริหารการศึกษา ภาควิชานโยบายการจัดการ และความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถนนพญาไท เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330 e-mail: Nuntarat.C@chula.ac.th หรือ nuntarat@gmail.com

นันทรัตน์ เจริญกุล

2563

สารบัญ

	หน้า
หัวข้อ	
คำนำ	ก
สารบัญ	ค
สารบัญตาราง	ช
สารบัญรูปภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
บทที่ 2 ทฤษฎี แนวคิด หลักการศึกษาเปรียบเทียบ	5
2.1 ปรัชญา ทฤษฎี แนวคิดและหลักการศึกษาเปรียบเทียบ	7
2.2 การเน้นหลักวิชา (Academic Rationalism)	10
วัตถุประสงค์	
เนื้อหาสาระ	
วิธีการเรียนรู้และการสอน	
การประเมินผล	
2.3 ประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจและสังคม (Social and economic efficiency)	11
วัตถุประสงค์	
เนื้อหาสาระ	
วิธีการเรียนรู้และการสอน	
การประเมินผล	
2.4 ปฏิรูปหรือปฏิรังสรรค์สังคม (Social Reconstructionism)	12
วัตถุประสงค์	
เนื้อหาสาระ	
วิธีการเรียนรู้และการสอน	
การประเมินผล	

2.5	ยึดมั่นในหลักศาสนา (Orthodoxy)	14
	วัตถุประสงค์	
	เนื้อหาสาระ	
	วิธีการเรียนรู้และการสอน	
	การประเมินผล	
2.6	พัฒนาการนิยม (Progressivism)	15
	วัตถุประสงค์	
	เนื้อหาสาระ	
	วิธีการเรียนรู้และการสอน	
	การประเมินผล	
2.7	พหุลักษณะพหุปัญญา (Cognitive Pluralism)	17
	วัตถุประสงค์	
	เนื้อหาสาระ	
	วิธีการเรียนรู้และการสอน	
	การประเมินผล	
	บทสรุป	19
	คำถามท้ายบท	20
	รายการอ้างอิง	21
บทที่ 3	รูปแบบการศึกษาเปรียบเทียบ	27
	บทนำ	
3.1	การเปรียบเทียบแบบสลับกัน (The “Alternate” Approach)	28
	3.1.1 การบรรยายหรือพรรณนา (Description)	
	3.1.2 การตีความ (Interpretation)	
3.2	การเปรียบเทียบแบบพร้อมกัน (The “Simultaneous” Approach)	28
	3.2.1 การเทียบเคียง (Juxtaposition)	
	3.2.2 การเปรียบเทียบพร้อม ๆ กัน (Simultaneous Comparison)	
3.3	ลูกบาศก์การศึกษาเปรียบเทียบของ Bray and Thomas	38
3.4	รูปแบบการศึกษาวิจัยเชิงเปรียบเทียบ (The Models of Comparative Education Research)	40

บทสรุป	44
คำถามท้ายบท	46
รายการอ้างอิง	48
บทที่ 4 การบริหารการศึกษาเปรียบเทียบ	51
4.1 การเปรียบเทียบองค์การทางการศึกษา	55
(Comparing Educational Organizations)	
1) แนวทางในการจัดและบริหารโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ในการทำงาน	55
(The Structural-Functionalist Approach)	
2) แนวทางการเปรียบเทียบนโยบาย (The Policy Comparative Approach)	56
3) แนวทางการเปรียบเทียบเชิงวัฒนธรรมและข้ามวัฒนธรรม	57
(The Cultural and Cross-Cultural Comparative Approach)	
4.1.1 สี่องค์ประกอบขององค์การทางการศึกษา	58
(Four Elements of Educational Organizations)	
4.1.2 โครงสร้างองค์การ (Organizational Structures)	60
4.1.3 การเปรียบเทียบองค์การทางการศึกษา จุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์	66
4.1.4 มุมมองทางเลือกในการเปรียบเทียบตามวัตถุประสงค์	66
4.1.5 การแบ่งประเภทขององค์การ	67
4.1.6 การเปรียบเทียบหลักสูตร (Comparing Curriculum)	69
4.1.7 การเปรียบเทียบการวัดประเมินผลและผลสัมฤทธิ์	75
(Comparing Evaluation and Achievement)	
4.1.8 การเปรียบเทียบเวลา (Comparing Time)	89
4.2 การเปรียบเทียบค่านิยม (Comparing Values)	97
4.3 การเปรียบเทียบระบบการศึกษา (Comparing Education Systems)	121
การวิจัยเกี่ยวกับการเปรียบเทียบระบบการศึกษา	121
เหตุผลในการเปรียบเทียบระบบการศึกษา	124
ระบบการศึกษาของประเทศจีน	125
ระบบการศึกษาของประเทศฮ่องกง	126
ระบบการศึกษาของมาเก๊า	128
ระบบการศึกษาของสหราชอาณาจักร	131
การเปรียบเทียบนวัตกรรมการสอน (Pedagogical Innovations)	142
ความเป็นมาและความสำคัญ	

การเปรียบเทียบนวัตกรรมการจัดการเรียนการสอน	142
การเปรียบเทียบนวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนระดับนานาชาติ	143
กรณีศึกษาการเปรียบเทียบนวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนระดับนานาชาติ	143
4.4 ระดับขั้นของการศึกษาเปรียบเทียบ (The Level of Comparison)	146
การเปรียบเทียบระหว่างประเทศ (Cross-National Level)	
การเปรียบเทียบสถานที่ (Comparing Places)	
ระดับที่ 1 โลก/ทวีป	
ระดับที่ 2 ประเทศ	
ระดับที่ 3 รัฐ/จังหวัด	
ระดับที่ 4 เขต	
ระดับที่ 5 โรงเรียน	
ระดับที่ 6 ห้องเรียน	
ระดับที่ 7 ตัวบุคคล	
การนำไปใช้ในการจัดการศึกษาของประเทศไทย	
บทสรุป	150
คำถามท้ายบท	153
รายการอ้างอิง	154
 บทที่ 5 การวิเคราะห์ประเด็นร่วมสมัยและการถอดบทเรียนจากงานวิจัยในต่างประเทศ	165
บทนำ	167
5.1 การวิเคราะห์ประเด็นร่วมสมัยและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง	167
5.1.1 การศึกษาเปรียบเทียบประเด็นร่วมสมัยของระบบการศึกษาในประเทศไทย ประเทศญี่ปุ่นและสาธารณรัฐเกาหลี	168
- นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาอุตสาหกรรมและเทคโนโลยีระดับสูง	
- โครงการรถไฟความเร็วสูงของเกาหลีใต้ (Korea Train Express-KTX)	
- นวัตกรรมวิธีการเรียนรู้ตลอดชีวิตในสังคมดิจิทัล	
5.1.2 การศึกษาเปรียบเทียบประเด็นร่วมสมัยของระบบการศึกษาในประเทศไทย สาธารณรัฐสิงคโปร์ สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม	178

นโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้

ชุมชนและเครือข่ายการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Communities and Professional Learning Networks: PLCs & PLNs)

5.1.3 การศึกษาเปรียบเทียบประเด็นร่วมสมัยของระบบการศึกษา 186

ในประเทศไทย สหรัฐอเมริกา และแคนาดา

การกระจายอำนาจและการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (Decentralization and School-Based Management)

การปฏิรูปโรงเรียนแบบรอบด้าน (Comprehensive School Reform)

โรงเรียนที่มีประสิทธิผลและควมมีประสิทธิภาพของโรงเรียน (Effective School and School Effectiveness)

ทางเลือกโรงเรียนมุ่งสู่คุณภาพ (School Choice towards Quality)

5.1.4 การศึกษาเปรียบเทียบประเด็นร่วมสมัยของระบบการศึกษา 195

ในประเทศไทย ออสเตรเลียและนิวซีแลนด์

การจัดการเรียนการสอนแบบโรงเรียนสอนคิด (Thinking School)

5.1.5 การศึกษาเปรียบเทียบประเด็นร่วมสมัยของระบบการศึกษา 202

ในประเทศไทย อังกฤษและฟินแลนด์

การบริหารแบบมีส่วนร่วม

การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา

การจัดการเรียนการสอน

มาตรฐานและความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ในการขับเคลื่อนการพัฒนา (Standard and Accountability Driven Improvement)

บทสรุป 213

คำถามท้ายบท 217

รายการอ้างอิง 218

บทที่ 6 บทสรุป 229

คำถามท้ายบท 241

รายการอ้างอิง 242

ประวัติผู้เขียน 245

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
ตารางที่ 2.1 ประเด็นต่าง ๆ ในปรัชญาการศึกษาเปรียบเทียบ	9
ตารางที่ 3.1 การเปรียบเทียบแบบเทียบเคียงกันระหว่างระบบการศึกษาของประเทศไทย ญี่ปุ่นและเกาหลี	35
ตารางที่ 4.1 การนำเสนอและการใช้หลักสูตรและวิธีการวิจัย โดยเปรียบเทียบจาก หลากหลายมุมมองผู้วิจัย	74
ตารางที่ 4.2 การเปรียบเทียบผลคะแนน PISA ของไทยกับต่างประเทศ	76
ตารางที่ 4.3 ข้อมูลค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของฮ่องกง	80
ตารางที่ 4.4 รายงานผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านและคณิตศาสตร์ ของประเทศในเขต ภูมิภาคต่าง ๆ ของเวียดนาม	82
ตารางที่ 4.5 เปอร์เซ็นต์และความคลาดเคลื่อนในการสุ่มตัวอย่างนักเรียนที่มี ผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านและวิชาคณิตศาสตร์ ในระดับที่ต่างกัน	84
ตารางที่ 4.6 เปอร์เซ็นต์และความคลาดเคลื่อนในการสุ่มตัวอย่างนักเรียนโดยเทียบเคียง กับมาตรฐาน จำแนกตามภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศเวียดนาม	85
ตารางที่ 4.7 ผลคะแนนการสอบ PISA จากประเทศต่าง ๆ	86
ตารางที่ 4.8 ความสัมพันธ์ระหว่างระบบการศึกษาของทั้ง 4 ประเทศ	136
ตารางที่ 4.9 ผลการวิจัยกรณีศึกษาเปรียบเทียบนวัตกรรมการจัดการเรียนการสอน ระดับนานาชาติ	144
ตารางที่ 5.1 การเปรียบเทียบประเด็นร่วมสมัยของระบบการศึกษาในประเทศไทย ญี่ปุ่นและสาธารณรัฐเกาหลี	175
ตารางที่ 5.2 การเปรียบเทียบประเด็นร่วมสมัยตามแนวคิด TLLM ของระบบการศึกษา ในประเทศไทย สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามและสาธารณรัฐสิงคโปร์	180
ตารางที่ 5.3 การเปรียบเทียบประเด็นร่วมสมัยตามแนวคิด PLC ของระบบการศึกษา ในประเทศไทย สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามและสาธารณรัฐสิงคโปร์	185

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
ตารางที่ 5.4 การเปรียบเทียบประเด็นร่วมสมัยของระบบการศึกษาในประเทศไทย สหรัฐอเมริกาและแคนาดา	187
ตารางที่ 5.5 การเปรียบเทียบประเด็นร่วมสมัยของระบบการศึกษาในประเทศไทย ออสเตรเลียและนิวซีแลนด์	201
ตารางที่ 5.6 การเปรียบเทียบประเด็นร่วมสมัยของระบบการศึกษาในประเทศไทย อังกฤษและฟินแลนด์	211

สารบัญรูปภาพ

รูปภาพ	หน้า
รูปภาพที่ 3.1 ลูกบาศก์แสดงตัวแปร/ปัจจัยที่ใช้ในการวิเคราะห์การศึกษาเชิงเปรียบเทียบ โดยใช้ The Bray and Thomas Cube	40
รูปภาพที่ 3.2 รูปแบบการเปรียบเทียบใน 2 พื้นที่ (Location)	41
รูปภาพที่ 3.3 การศึกษาเปรียบเทียบภายในประเทศ โดยประเทศดังกล่าวเป็นศูนย์กลางของการศึกษาเชิงเปรียบเทียบ	42
รูปภาพที่ 3.4 การศึกษาเปรียบเทียบใน 7 พื้นที่	43
รูปภาพที่ 3.5 การเปรียบเทียบข้อมูลระหว่างประเทศที่มีจำนวนมาก	44
รูปภาพที่ 4.1 ความสัมพันธ์ระหว่างสี่องค์ประกอบขององค์การทางการศึกษา (Four Elements of Educational Organizations)	60
รูปภาพที่ 4.2 กรอบการเปรียบเทียบหลักสูตร	72
รูปภาพที่ 4.3 คะแนนวิทยาศาสตร์จากกลุ่มประเทศในทวีปเอเชีย	87
รูปภาพที่ 4.4 ผลคะแนนการสอบโดยแบ่งตามระดับชั้นของประเทศเวียดนาม	88
รูปภาพที่ 4.5 ความแตกต่างของวิธีการในการเปรียบเทียบค่านิยม	109
รูปภาพที่ 4.6 หลักการสุ่มตัวอย่างในรูปแบบการวิจัยเชิงกรณีศึกษา	111
รูปภาพที่ 4.7 สี่กลยุทธ์เชิงอนุมานที่ใช้ในการเปรียบเทียบกรณีศึกษา	111
รูปภาพที่ 4.8 การแบ่งกลุ่มการศึกษาในประเทศต่าง ๆ (1)	129
รูปภาพที่ 4.9 การแบ่งกลุ่มการศึกษาในประเทศต่าง ๆ (2)	130
รูปภาพที่ 4.10 การจัดการศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นฐาน	145

บทที่ 1

บทนำ

การจัดการศึกษาเปรียบเทียบเป็นศาสตร์ใหม่ที่น่าสนใจเป็นที่นิยมศึกษาค้นคว้าในกลุ่มผู้บริหาร นักการศึกษานักวิชาการ ตลอดจนผู้ที่สนใจทั่วไปที่ต้องการเปิดโลกทัศน์ เพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ และมุ่งที่จะพัฒนานโยบายและระบบการศึกษา ภาวะผู้นำ องค์การ บุคลากร และผู้เรียน โดยใช้ข้อมูล องค์ความรู้พื้นฐานของการศึกษาวิจัย ที่สามารถนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสกัดจากการศึกษา แนวคิด แนวทางปฏิบัติ และวิธีดำเนินการของนานาประเทศ ไม่ว่าจะเป็นประเทศในทวีปเอเชีย ยุโรป อเมริกา สแกนดิเนเวีย รวมทั้งออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ เพื่อนำมาใช้หรือประยุกต์ใช้ และอาจนำ ประเด็นต่าง ๆ ที่ได้จากการศึกษาไปใช้ในการต่อยอดเป็นงานวิจัย และ/หรือใช้ในการกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์/กลยุทธ์การศึกษา และแผนพัฒนาในแต่ละระดับ/ประเภท รวมทั้งการพัฒนานวัตกรรม สำหรับใช้ในการบริหารงานด้านต่าง ๆ อย่างเหมาะสม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาสังคมและประเทศ อย่างยั่งยืน เนื้อหาสาระสำคัญของเอกสารคำสอนเล่มนี้ประกอบด้วย 6 บท ได้แก่

บทที่ 1 บทนำ เป็นการนำเสนอความสำคัญของการศึกษาเปรียบเทียบและการศึกษาวิจัย เจริญเปรียบเทียบ และแนะนำสาระสำคัญของบทต่าง ๆ

บทที่ 2 ทฤษฎี แนวคิดและหลักการการศึกษาเปรียบเทียบ ครอบคลุม ปรัชญา ทฤษฎี แนวคิด และหลักการการศึกษาเปรียบเทียบ รวมทั้งสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง เช่น การเน้นหลักวิชา (Academic Rationalism) ประสิทธิภาพด้านเศรษฐกิจและสังคม (Social and economic efficiency) ปฏิรูป หรือปฏิรังสรรค์สังคม (Social Reconstructionism) การยึดมั่นในหลักศาสนา (Orthodoxy) พัฒนาการนิยม (Progressivism) พหุลักษณะพุทธิปัญญา (Cognitive Pluralism)

บทที่ 3 รูปแบบการศึกษาเปรียบเทียบ ครอบคลุมทั้งการอธิบายและอภิปรายถึงแนวทางและวิธีการที่นิยมใช้ในการศึกษาเปรียบเทียบซึ่งสามารถทำได้หลากหลายวิธี เช่น 1) การเปรียบเทียบแบบสลับกัน (“The Alternate” Approach) ซึ่งเน้นการบรรยายข้อมูลทั่วไป (Description) การตีความข้อมูล การวิเคราะห์และประเมินสภาพแวดล้อมภายนอก (Interpretation) 2) การเปรียบเทียบแบบพร้อมกัน (The “Simultaneous” Approach) ประกอบด้วย การเปรียบเทียบพร้อมกัน (Juxtaposition) และการเปรียบเทียบสิ่งหรือประเด็นเดียวกัน ในเวลาเดียวกัน (Simultaneous Comparison)

บทที่ 4 การบริหารการศึกษาเปรียบเทียบ ครอบคลุมทั้งประเด็นในการเปรียบเทียบการจัดการศึกษาจากมุมมองของโรงเรียน (School-Oriented Perspectives) ประกอบด้วยประเด็นสำคัญเกี่ยวกับ

4.1 การเปรียบเทียบองค์การ (Comparing Organization) ครอบคลุม โครงสร้างองค์การ (Organization Structures) นโยบาย/แผน (Policy/Plan) และโครงสร้างการบริหาร (Administrative Structure) วัฒนธรรม (Culture) หลักสูตร (Curriculum) รวมทั้งงานวิจัยและวิธีการวิจัยที่น่าสนใจ การวัดประเมินผลและผลสัมฤทธิ์ (Evaluation and Achievement) เป็นการเปรียบเทียบการวัดประเมินผลและผลสัมฤทธิ์ และถกประเด็นถึงข้อจำกัดในการใช้วิธีการและเกณฑ์ต่าง ๆ รวมทั้งความเป็นไปได้ในการนำเสนอวิธีการและการใช้เกณฑ์มาตรฐานซึ่งเป็นที่ยอมรับระหว่างประเทศ และเวลา (Comparing Time) ซึ่งบ่งชี้ถึงความจำเป็นในการเรียงลำดับเหตุการณ์และการศึกษาในมุมมองเชิงประวัติศาสตร์ซึ่งบางครั้งจำเป็นต้องใช้วิจารณ์ญาณและทักษะในการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของผู้วิจัย

4.2 การเปรียบเทียบค่านิยม (Comparing Values) จากมุมมองของกลุ่มคนและองค์การที่มีความเชื่อ ความคิด ประสบการณ์ที่แตกต่างกัน รวมทั้งการเปรียบเทียบวิธีการเรียนรู้ (Comparing Ways of Learning) ซึ่งสะท้อนถึงมุมมองที่แตกต่างและอิทธิพลของเชื้อชาติ ค่านิยม และวัฒนธรรมที่มีผลต่อการใช้วิธีการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ

4.3 การเปรียบเทียบระบบการศึกษา (Education Systems) จากบทเรียนที่น่าสนใจของหลากหลายประเทศ และการเปรียบเทียบนวัตกรรมการสอน (Pedagogical Innovations) ซึ่งสะท้อนให้เห็นบทบาทสำคัญของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ทวีความก้าวหน้ามากขึ้นทุกวันและเป็นสิ่งที่มีผลต่อระบบการศึกษา การเรียนการสอน การจัดการเรียนการสอน และการวัดประเมินผลของครู รวมทั้งการเรียนรู้ของผู้เรียนในทุกระดับ

สำหรับระดับชั้นของการศึกษาเปรียบเทียบ (The Level of Comparison) ในเรื่องและหัวข้อต่าง ๆ สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภทหลัก ได้แก่ 1) การเปรียบเทียบระหว่างประเทศ (Cross National Level) ครอบคลุม ระดับทวีป (World Region) ระดับประเทศ (Country) ระดับรัฐหรือจังหวัด (State or Province) 2) การเปรียบเทียบภายในประเทศ (Intranational Level) แบ่งเป็น ระดับอำเภอ/ตำบล/พื้นที่ (District/Subdistrict/Area)

บทที่ 5 การวิเคราะห์ประเด็นร่วมสมัย ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง และถอดบทเรียนจากงานวิจัยในต่างประเทศ ครอบคลุมการวิเคราะห์ประเด็นซึ่งเป็นที่น่าสนใจทั้งในระดับประเทศ ระดับภูมิภาค และระดับโลก ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการถอดบทเรียนจากงานวิจัยในต่างประเทศเกี่ยวกับเรื่องที่เป็นประเด็นเด่นในปัจจุบัน เช่น การนำนวัตกรรมมาใช้ โรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ การกระจายอำนาจ และการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน การปฏิรูปโรงเรียนแบบรอบด้าน ทางเลือกโรงเรียนมุ่งสู่คุณภาพ มาตรฐานและความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ในการขับเคลื่อนการพัฒนา ชุมชนและเครือข่าย การเรียนรู้ทางวิชาชีพ ฯลฯ

บทที่ 6 บทสรุป เป็นการรวบรวมประเด็นสำคัญของแต่ละบทเพื่อผู้อ่านสามารถเข้าใจและนำไปใช้ประโยชน์ได้มากขึ้น

บทที่ 2

ทฤษฎี แนวคิด หลักการศึกษาเปรียบเทียบ

โครงสร้างเนื้อหาประจำหน่วย

2.1 ปรัชญา ทฤษฎี แนวคิดและหลักการศึกษาเปรียบเทียบ

2.2 การเน้นหลักวิชา (Academic Rationalism)

วัตถุประสงค์

เนื้อหาสาระ

วิธีการเรียนรู้และการสอน

การประเมินผล

2.3 ประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจและสังคม (Social and economic efficiency)

วัตถุประสงค์

เนื้อหาสาระ

วิธีการเรียนรู้และการสอน

การประเมินผล

2.4 ปฏิรูปหรือปฏิสังสรรค์สังคม (Social Reconstructionism)

วัตถุประสงค์

เนื้อหาสาระ

วิธีการเรียนรู้และการสอน

การประเมินผล

2.5 ยึดมั่นในหลักศาสนา (Orthodoxy)

วัตถุประสงค์

เนื้อหาสาระ

วิธีการเรียนรู้และการสอน

การประเมินผล

2.6 พัฒนาการนิยม (Progressivism)

วัตถุประสงค์

เนื้อหาสาระ

วิธีการเรียนรู้และการสอน

การประเมินผล

2.7 พหุลักษณะพหุปัญญา (Cognitive Pluralism)

วัตถุประสงค์

เนื้อหาสาระ

วิธีการเรียนรู้และการสอน

การประเมินผล

บทสรุป

คำถามท้ายบท

รายการอ้างอิง

2.1 ปรัชญา ทฤษฎี แนวคิดและหลักการศึกษายเปรียบเทียบ

นักการศึกษาหลายท่าน ได้กล่าวถึง ความจำเป็นในการศึกษาเชิงเปรียบเทียบ เพื่อพัฒนาระบบการศึกษาในท้องถิ่นที่สนใจ โดยรูปแบบการศึกษาดังกล่าว มีต้นกำเนิดมาตั้งแต่ช่วงศตวรรษที่ 19 (Marshall, 2014) โดยชาวกรีกและเปอร์เซีย ซึ่งศึกษาถึงระบบการจัดการศึกษาที่แบ่งเป็นการปกครอง โดยแบ่งเป็นภาคส่วน และยิ่งไปกว่านั้นคือ การให้ครอบครัวเป็นศูนย์กลางในการดูแลระบบการศึกษา ซึ่งเป็นที่มาของการบริหารงานระบบภาคส่วนนั้นคือส่วนหนึ่งของการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย ในปัจจุบัน ทั้งนี้ Bereday (1964) ได้กำหนดนิยามของการศึกษาเชิงเปรียบเทียบไว้ โดยกล่าวว่า การศึกษาเชิงเปรียบเทียบเป็นการศึกษาวิเคราะห์ระบบการศึกษาต่างประเทศ และ Kandel (1933) กล่าวว่า การศึกษาเชิงเปรียบเทียบมุ่งแสวงหาการวิเคราะห์และเปรียบเทียบแรงผลักดันต่าง ๆ ซึ่งก่อให้เกิดความแตกต่างระหว่างระบบการศึกษาของประเทศทั้งหลาย Epstein (2008) กล่าวว่า การค้นหาปัจจัยต่าง ๆ ซึ่งเป็นสาเหตุแห่งการพัฒนาและผลิตผลของระบบการศึกษา ได้แก่ วัฒนธรรมของแต่ละประเทศ ความหลากหลายทางสังคม การดำรงไว้ซึ่งจารีตประเพณี เป็นต้น มีความจำเป็นที่จะต้องข้อมูลที่ได้จากการสังเกตและตัวแปรระหว่างประเทศต่าง ๆ (Marshall, 2014) ทั้งนี้ ในการศึกษาเชิงเปรียบเทียบ จำเป็นต้องคำนึงถึงหลักการและแนวคิดสำคัญในการวิเคราะห์ข้อมูล ที่จำเป็นมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ปรัชญาการศึกษาเปรียบเทียบครอบคลุมจุดเน้นของแนวคิดที่เกี่ยวข้องในแต่ละยุคสมัย
มืองค์ประกอบสำคัญ คือ วัตถุประสงค์ เนื้อหาวิธีการสอน การเรียนรู้และการวัดประเมินผล

องค์ประกอบ (Components) ปรัชญา/แนวคิด (Philosophies/ Concepts)	วัตถุประสงค์/จุดเน้น (Objectives/Focus)	เนื้อหา (Content)	วิธีการสอน/เรียนรู้ (Teaching/ Learning Methods)	การวัดประเมินผล (Assessment)
เน้นหลักวิชา (Academic Rationalism)	เพื่อเสริมสร้างความสามารถทางปัญญาและกระบวนการคิดวิเคราะห์ และทักษะการเรียนรู้ (To enhance the learners' intellectual capabilities and cognitive and learning skills.)	มุ่งเน้นองค์ความรู้ ทักษะและคุณค่าที่ได้จากศาสตร์วิชาต่าง ๆ (Focus on the knowledge, skills and values derived from the academic disciplines.)	มุ่งเน้นการสอนแบบต่าง ๆ และส่งเสริมทักษะการตั้งคำถาม (Focus on didactic instruction and promoting inquiry skills.)	มุ่งเน้นการทดสอบด้านความรู้และทักษะของผู้เรียน (Focus on testing of learners' knowledge and skills.)

องค์ประกอบ (Components) ปรัชญา/แนวคิด (Philosophies/ Concepts)	วัตถุประสงค์/จุดเน้น (Objectives/Focus)	เนื้อหา (Content)	วิธีการสอน/เรียนรู้ (Teaching/ Learning Methods)	การวัดประเมินผล (Assessment)
ประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ และสังคม (Social and economic efficiency)	จัดให้มีการตอบสนอง ครอบคลุมถึงหลักและ ความต้องการจำเป็นใน การดำรงอยู่ของมนุษย์ใน สังคมทั้งในปัจจุบันและ อนาคต (To provide for the current and future human capital needs of a society.)	เน้นความรู้และทักษะ ที่มีความเกี่ยวข้อง สัมพันธ์ต่อกระบวนการ จ้างงานในอนาคต (Focus on knowledge and skills which are relevant to future employment.)	เน้นการใช้งานและ การเรียนรู้ทักษะหรือ ความเชี่ยวชาญใน ทักษะ (Focus on application and skill mastery.)	เน้นการประเมินผล ผู้เรียนในความ สามารถที่จะนำ ความรู้และทักษะ ไปประยุกต์ใช้ใน ด้านต่าง ๆ (Focus on assessing learners' ability to apply knowledge and skills.)
ปฏิรูปหรือปฏิรังสรรค์สังคม (Social Reconstructionism)	เพื่อพัฒนาหลักสูตร สำหรับการปรับเปลี่ยน ทางสังคมและวิพากษ์ วิจารณ์ได้ (To develop a curriculum for social reform changes and criticism.)	เน้นความต้องการของ สังคม ประเด็นและ แนวคิดต่าง ๆ (Focus on social needs, issues and ideas.)	เน้นปฏิสัมพันธ์การ ตอบสนอง การทำงาน กลุ่ม และการมี ส่วนร่วมในกิจกรรม ของชุมชน (Focus on inter- action, group work and learners' involvement in community activities.)	เน้นความจำเป็นใน การให้ผู้เรียนมี ส่วนร่วมประเมินผล ความสำเร็จของ ตนเอง (Focus on the need to involve learners in their own assessment.)
ยึดมั่นในหลักศาสนา (Orthodoxy)	เพื่อชี้ให้ผู้เรียนเข้าถึง หลักพื้นฐานด้านการเมือง ทางศาสนา (To induct learners into a particular “religious political” orthodoxy.)	เน้นความศรัทธาและ การปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับ ศาสนา (Focus on the beliefs and practices relating to orthodoxy.)	เน้นการสอนที่สะท้อน ถึงความศรัทธาใน ศาสนาและการปฏิบัติ (Focus on didactic teaching reflecting particular religious beliefs and practices.)	เน้นความศรัทธา ของผู้เรียนต่อระบบ และหลักการปฏิบัติ ที่เกี่ยวข้อง (Focus on learners' adherence to belief in the system and related practices”.)

องค์ประกอบ (Components) ปรัชญา/แนวคิด (Philosophies/ Concepts)	วัตถุประสงค์/จุดเน้น (Objectives/Focus)	เนื้อหา (Content)	วิธีการสอน/เรียนรู้ (Teaching/ Learning Methods)	การวัดประเมินผล (Assessment)
พัฒนาการนิยม (Progressivism)	เพื่อจัดให้ผู้เรียนมีโอกาส เสริมสร้างพัฒนาตนเอง และการพัฒนาด้าน สติปัญญา (To provide learners with opportunity to enhance personal and intellectual development.)	เน้นการบูรณาการ องค์ความรู้แบบ องค์รวมที่เป็น เอกลักษณะ และ กระบวนการเรียนรู้ (Focus on knowledge as integrated holistic entity and on the process of learning.)	เน้นกิจกรรมและ การเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Focus on learners' activities and self-learning and teachers as facilitators.)	เน้นเครื่องมือเชิง คุณภาพเพื่อวิเคราะห์ กระบวนการเรียนรู้ (Focus on the qualitative measures to analyse the process of learning.)
พหุลักษณะพหุปัญญา (Cognitive Pluralism)	เพื่อครอบคลุมสมรรถนะ ขยายขอบข่ายของความ สามารถและทัศนคติต่าง ๆ (To provide a wide range of competencies and various attitudes.)	โน้มน้าว/แนะนำ ประเด็นเนื้อหาที่มี การกล่าวถึงและความ หลากหลายของปัจจัย นำเข้า และผลลัพธ์ (To introduce the negotiated content and diversity of inputs and outcomes.)	เน้นการจัดกิจกรรม และการเรียนรู้ด้วย ตนเองของผู้เรียน โดยมีครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Focus on learners' activities and self-learning and teachers as facilitators.)	เน้นเครื่องมือเชิง คุณภาพเพื่อวิเคราะห์ ความหลากหลาย ทางการเรียนรู้ (Focus on the qualitative measures to analyze the diversity of learning.)

ตารางที่ 2.1 ประเด็นต่าง ๆ ในปรัชญาการศึกษาเปรียบเทียบ (Comparative Education Philosophies)

(ที่มา: Adamson and Morris, 2010, หน้า 267)

2.2 การเน้นหลักวิชา (Academic Rationalism)

วัตถุประสงค์

การศึกษาที่เน้นหลักวิชา (Academic Rationalism) หมายถึง วิธีการคิดวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบในการจัดการศึกษาของภูมิภาคหรือประเทศต่าง ๆ และนำหลักการดังกล่าวมาปรับใช้เพื่อประโยชน์ต่อขอบข่ายงานทางการศึกษาของตนเองได้ Phillips and Schweisfurth (2006) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบนวัตกรรมการศึกษาในทวีปยุโรปซึ่งมีความชัดเจนและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ส่งผลต่อการบริหารการศึกษาของประเทศในแถบทวีปยุโรปที่มีประสิทธิภาพ และส่งผลต่อมาตรฐานการเรียนรู้ของนักเรียนในด้านต่าง ๆ ทั้งนี้งานวิจัยดังกล่าว สามารถนำมาเป็นรูปแบบ (Model) เพื่อใช้ในงานทางการศึกษาได้ ได้แก่ งานนวัตกรรมทางการศึกษา ซึ่งสามารถใช้เป็นรูปแบบเพื่อพัฒนานวัตกรรมในห้องเรียนหรือภูมิภาคที่ตนเองมีความสนใจ โดยศึกษาถึงความเหมาะสมด้านวัฒนธรรมและสังคม และผลกระทบที่จะเกิดขึ้นด้วยเช่นกัน โดยประโยชน์ที่ได้จากการศึกษาเชิงเปรียบเทียบนั้น คือ การก่อให้เกิดสติปัญญาความรู้ มนุษย์เรียนรู้ระบบการศึกษาต่าง ๆ เพียงเพราะต้องการจะมีความรู้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าระบบการศึกษาต่าง ๆ ของโลกนี้จะยังคงมีอยู่ต่อไปหรือไม่ และเป็นเช่นไร และขึ้นกับความต้องการที่จะได้มาซึ่งความรู้ นั้น ๆ (Adamson and Morris, 2010)

เนื้อหาสาระ

การศึกษากระบวนการจัดการศึกษา ในระดับทวีป ภูมิภาค ประเทศ จังหวัด เขต ชุมชน รวมไปถึงระดับตัวบุคคล โดยคำนึงถึงสภาพทางสังคม วัฒนธรรมและศาสนาของทวีป ภูมิภาคหรือประเทศดังกล่าว รวมถึงการนำผลการศึกษาที่ได้มาพัฒนาเป็นแนวทางให้สามารถนำมาใช้ในการจัดการศึกษาให้เข้ากับสภาพของสังคมที่ตนเองต้องการปรับปรุงหรือพัฒนาต่อไป เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลทางการศึกษา พัฒนาผู้เรียนและประชากรของประเทศ รวมถึงการสร้างคุณค่าให้เกิดขึ้นในสังคมและประเทศชาติสืบต่อไป

วิธีการเรียนรู้และการสอน

การศึกษาที่เน้นหลักวิชา (Academic Rationalism) มุ่งเน้นเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา และทักษะการสืบค้นข้อมูล ตลอดจนการใช้วิธีการสอนที่หลากหลาย โดยเฉพาะการสอนเชิงอภิปราย และการตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนใช้ทักษะในการคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ความรู้ต่าง ๆ

การประเมินผล

การศึกษาที่เน้นหลักวิชา (Academic Rationalism) มุ่งเน้นไปที่การทดสอบความรู้และทักษะของผู้เรียน